

fot. Godulskie planty

01. Godula

Powstanie osady Godula wiąże się ściśle z rozwojem przemysłu na Górnym Śląsku. Przedsiębiorca przemysłowy Karol Godula chciał na tym terenie wybudować hutę cynku. Realizację przedsięwzięcia przerwała jego śmierć w 1848 roku, jednak ukończenia zadania podjął się jego radca prawny - Ludwik Scheffer, który rozpoczął budowę zakładu w okolicach dzisiejszej ulicy Starej. Oddaną do użytku w 1855 roku hutę nazwano na cześć pomyślnego „Godullahütte”.

W roku 1858 rejencja opolska wyraziła zgodę na nadanie takiej nazwy hucie oraz znajdującej się przy niej osa-

dzie. Powstała w ten sposób osada „Godullahütte” była częścią gminy Orzegów i składała się z niewielkiego siedliska robotniczego w pobliżu terenu zakładu hutniczego (obszar dzisiejszych ulic Starej i Przedszkolnej).

W latach 1858-1861 w ramach osady wzniesiono kolejne budynki murowane, przeważnie parterowe oraz szkołę. Huta została zamknięta w 1919 roku, a w latach 1920-22 budynki zakładowe rozebrano. W roku 1951 Godulę przyłączono do Rudy, a osiem lat później stała się jedną z dzielnic Rudy Śląskiej.

Godulska wędrówka historyczna

1. Św. Jan Nepomucen

Na skraju plant, przy ulicy K. Goduli, stoi figurka św. Jana Nepomucena. Została ona ufundowana w 1881 roku z okazji 25-lecia kapłaństwa godulskiego pro-

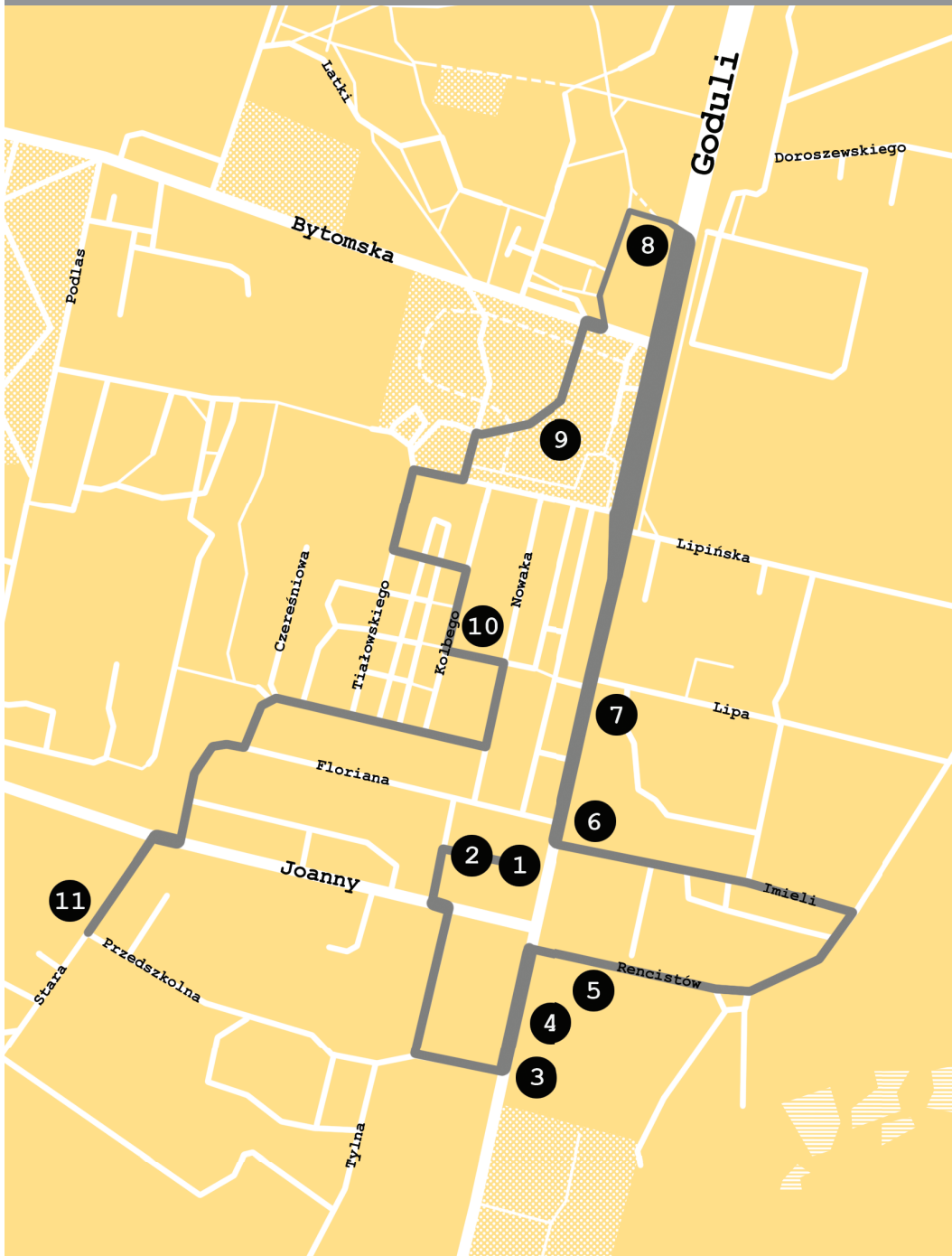
charakterystyczny barokowy strój kapłański, pochodzący z okresu, kiedy Jana Nepomucena ogłoszono świętym. Według tradycji Jan wsiadł się tym, że jako spowiednik królowej czeskiej Zofii Bawarskiej nie zdradził tajemnicy spowiedzi wobec jej męża - króla Wacława IV. Z tego powodu był torturowany, a następnie stracony - wrzucono go z mostu Karola do Wełtawy. Kult tego świętego jest popularny szczególnie w Czechach i stamtąd rozprzestrzenił się na Śląsk. Figurki św. Jana Nepomucena (tzw. „nepomuki”) można spotkać głównie przy mostach i rzekach, ale także na rozdrożach dróg czy placach publicznych, jak to ma miejsce w Goduli.

2. Planty

boszcza - Fryderyka Hofrichtera. Święty jest przedstawiony tutaj z jednym ze swoich zwyczajowych atrybutów - krucyfiksem oraz z gałązką palmową, będącą symbolem męczeństwa. Również jego strój jest nieprzypadkowy - to

Planty godulskie to niewielki zieleniec znajdujący się w centrum dzielnicy. Jego historia rozpoczyna się w 1929 roku. Ówczesny naczelnik gminy Godula, Zbigniew Rudzki, postanowił uczcić dziesiątą rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości poprzez utworzenie zielenca. Wybrano na ten cel miejsce, będące niejako centrum dzielnicy - wspomnieć należy bowiem, że od

początku lat 80-tych XIX wieku na terenie plant istniał plac targowy. Teren obsadzono drzewami i krzewami, w centrum umieszczono niewielką fontannę i nadano mu nazwę „Plac Niepodległości”. Niestety planty nie przetrwały do dnia dzisiejszego w swoim pierwotnym kształcie – fontanna została zdemontowana przez Niemców po wybuchu II wojny światowej, a skład gatunkowy zieleni zmienił się przez lata. Po wojnie fontannę odbudowano. Wśród flory można zaobserwować ładne okazy jesionów, lip czy klonów. Jedną z roślin, która pamięta jeszcze czasy zakładania skweru jest magnolia japońska, rosnąca za figurą Jana Nepomucena.

3. Szpital

Przy ul. K. Goduli 24 znajduje się neogotycki budynek dawnego szpitala. Został on wybudowa-

ny w 1896 roku z funduszy Joanny i Hansa Ulricha Schaffgotschów. Placówkę prowadziły wówczas siostry elżbietanki. Warto przyjrzeć się imponującej szacie architektonicznej gmachu – począwszy od majestatycznego schodkowego zwieńczenia partii głównej budynku, poprzez zachowaną stolarzkę drzwiową i pięknie opracowany portal główny, skończywszy na subtelnej dekoracji wykonanej za pomocą wypalanej na czarno cegły zendrówki.

4. Kościół

Kościół pw. Ścięcia św. Jana Chrzciciela powstał dzięki fundacji rodziny Schaffgotschów

w latach 1868–1871. Projekt obiektu był tworzony w dwóch etapach – w 1865 roku powstał plan wykonany przez architekta katedry berlińskiej Raschdorffa, który stał się bazą do finalnego projektu opracowanego przez Karla Heidenreicha. Kościół powstał w oparciu

o styl neogotycki – widać to w detalach architektonicznych, takich jak: wysokie, zamknięte ostrym łukiem okna, smukłe przypory okalające budowlę czy w zastosowaniu nad głównym portalem tzw. wimpergi, czyli dekoracyjnego zwieńczenia w kształcie wysokiego trójkąta. Warto zajrzeć do wnętrza świątyni, gdzie zachowało

się piękne neogotyckie wyposażenie. Uwagę zwracają strzeliste ołtarze (główny i boczne) oraz prospekt organowy. Koniecznie należy obejrzeć witraże w transepcie – jeden przedstawia scenę Sadu Ostatecznego, natomiast drugi to alegoria Bożego Miłosierdzia. W ramach wielopostaciowej sceny przedstawiono tam m.in. hrabiostwo Schaffgotschów oraz pracowników ich zakładów, w tle widać natomiast kopalniane kominy i szyby. Obydwa witraże zostały wykonane w 1911 roku.

5. Ulica Rencistów

Przy ul. Rencistów 2 swoją siedzibę ma klasztor sióstr elżbietanek. Elżbietanki pojawiły się w Goduli w 1896 roku, aby prowadzić wybudowany podówczas szpital. Pracowały w nim do 1962

roku. Opiekowały się nie tylko chorymi, ale też ubogimi, niemowlętami, inwalidami czy starcami.

6. Dawny zajazd hutniczy

Przy ul. K. Goduli 30 zlokalizowany jest budynek dawnego zajazdu hutniczego (Hüttengasthaus), wybudowany w 1893 roku. Uwagę zwraca efektowna dekoracja architektoniczna obiektu – obramienia wokół okien, zastosowanie boniowania na rogach ryzalitów oraz wysoki mansardowy dach pozwalają łączyć ten obiekt z architekturą francuską.

7. Koszary

U zbiegu ulic K. Goduli i W. Lipa mieści się dwukondygnacyjny budynek należący do Szpitala Miejskiego. To dawne koszary dla żołnierzy obsadzających pobliskie schrony (pamiętajmy, że w okresie międzywojennym Godula była osadą graniczną). Zostały wybudowane w latach 30-tych XX wieku, o czym świadczy zresztą ich skromna, wyważona architektura. Budynekowi nadano modernistyczny charak-

ter dzięki zastosowaniu dużych dzielących fasadę okien. W latach okupacji przeniesiono tam Urząd Gminy, który działał w tym miejscu do 1951 roku, czyli do czasu gdy Godula została dołączona do Rudy.

8. Ciężki schron bojowy

Ten wybudowany w 1937 roku ciężki schron bojowy powstał w ramach umocnień nadgranicznych Obsza-

ru Warownego Śląsk, stworzonego w celu obrony Śląska i zlokalizowanych na jego terenie zakładów przemysłowych przed atakiem ze strony III Rzeszy. Schron należy do punktu oporu „Godula” – grupy obiektów militarnych, które miały

za zadanie odeprzeć potencjalny niemiecki atak od strony Bytomia. Warto zwrócić uwagę na zachowany układ ziemny budowli.

9. Park im. A. Mickiewicza

Znajdujący się przy ulicach K. Goduli i Bytomskiej park zajmuje powierzchnię prawie 3 hektarów. Powstał on w miejscu pierwszego godulskiego boiska. Możemy tu spotkać liczne gatunki klonów, topoli, lip oraz kasztanowce, robinie czy buki. Ciekawym drzewem jest jarzab mączny, rosnący od strony ulicy A. Tiałowskiego, wyróżniający się charakterystycznym srebrzystym zabarwieniem młodych liści. W północno-wschodnim narożniku parku stoi murowany krzyż, ufundowany przez Karolinę Helmin w 1885 roku.

10. Osiedle „Hofrichter”

Tzw. osiedle „Hofrichter” zostało założone z inicjatywy rodziny Schaffgotschów wzdłuż ulic A. Tiałowskiego, Czereśniowej, I. Nowaka, K. Goduli i M. M. Kolbego. Powstawało ono w dwóch fazach. W pierwszej, mającej miejsce ok. 1915 roku, wybudowano charakterystyczne familoki

(od niemieckiego Familienhauses) przy ulicach A. Tiałowskiego, Czereśniowej, K. Goduli, wschodniej stronie ulicy M. M. Kolbego i zachodniej stronie ulicy I. Nowaka. Ich fasady zostały dość skromnie udekorowane poprzez skonstrastowanie ceglanych i tynkowanych fragmentów murów oraz użycie okien o różnorodnych wymiarach. Około 1930 roku, w ramach drugiej fazy, powstała wschodnia pierzeja ulicy I. Nowaka i zachodnia ulicy M. M. Kolbego. Domy te wyróżniają się przede wszystkim zastosowaniem okrągłych okienek (tzw. „okien bulajowych”, wywodzących się z architektury okrętowej), a ich niewielkie gabaryty i rytm elewacji zaznaczony jedynie przez wneki okienne, przywodzą na myśl rozwiązania stosowane w niemieckiej architekturze mieszkaniowej lat 20-tych XX wieku.

11. Ulica Stara

Ulica ta stanowiła początek osady godulskiej, tutaj bowiem w 1855 roku uruchomiono hutę cynku „Godulahütte”. Wokół zakładu wkrótce powstały baraki dla robotników, które w miarę upływu lat były zamieniane na murowane domy. Po prawej stronie, pod numerem 2, znajduje się budynek dawnego zarządu huty cynku, dalej część zachowanej zabudowy mieszkaniowej. Hutę zamknięto w 1919 roku, od 1929 do 1934 roku działała w tym miejscu fabryka gwoździ, jedna z pierwszych w Europie. W tym symbolicznym miejscu, gdzie dzisiejsza dzielnica rozpoczęła swoją historię, kończymy spacer.

